

Gradska knjižnica i čitaonica Ivana Belostenca Ozalj
Ogranak Matice hrvatske u Ozlju
Grad Ozalj
Karlovačka županija

**Međunarodni književni natječaj za najbolju kratku ljubavnu priču
„Moje drago serce“ 2019.**

Povjerenstvo za vrednovanje priča:

Julijana Matanović, književnica
Dubravka Težak, sveučilišna profesorica
Jasmin Imamović, književnik

2. nagrada „Stjepko Težak“

**Andy Jelčić
A ŠEMSO?**

Crni Mercedesov kombi sa svijetlim natpisom DCS na obje neostakljene stranice prilazio je Ozlju cestom od Karlovca. Imao je ljubljanske registarske pločice, vozač je pažljivo gledao u sučelje navigacije koja mu je pokazivala udesno, prema mostu, dok je suvozač, mlađi od njega možda i dvadesetak godina, pokazivao prstom prema novouređenome Domu branitelja: „Lepa hiša, ne?“ Vozač je samo kimnuo glavom i u istome pokretu, uz sitnu naznaku neodobravanja, malo pomaknuo glavu udesno, što je suvozač ispravno shvatio kao opomenu da ne podiže ruku ispred očiju starice koja je sjedila među njima, nepomična, nijema, očiju sakrivenih tamnim naočalama za koje je bilo teško reći jesu li samo sunčane ili i dioptrijske. Vozač je posve usporio pored stare elektrane, a suvozač je pokazao na natpis „Munjara“ i nasmiješio se. Vodostaj je bio nizak, vodene biljke izvirivale su iznad površine, a betonska pregrada gotovo ju je dodirivala odozdo. U prvome trenutku nisu znali gdje bi stali, jer ulaz u novu elektranu bio je tik uz cestu, ali onda su pred sobom vidjeli parkiralište za posjetitelje i prije njega kolni ulaz s visokim željeznim vratima. Jedan ih je radnik već puštao unutra, pokazujući im gdje će stati. Iz zgrade im je prilazio muškarac u odijelu, očito direktor. Suvozač je držao otvorena vrata kombija, a vozač je požurio okolo da bi starici pomogao svladati visoku stubu. „Fala ti, sinko“, rekla je.

Načinila je dva ili tri koraka naprijed, do mjesta odakle je imala pregled nad zgradom i betonskom branom i nijemo se u njih zagledala, podigavši ruku iznad očiju. Mersihi je bilo osamdeset i šest godina, ali još je uvijek uglavnom hodala bez štapa, prilično je dobro vidjela i čula. Nikada prije nije bila ovdje. Kada joj se kao djevojci od nepunih devetnaest godina, s već vrlo vidljivim trudničkim trbuhom, u rujnu 1951. na vratima pojavio policijski inspektor koji je ušao u dnevnu sobu tek nakon što je uz nelagodu skinuo cipele, činilo joj se da se ono

što joj je nespretno pokušavao objasniti nikako ne može odnositi na njih. Na nju i Šemso. Upoznala je budućega supruga sa sedamnaest godina, vidjela je njegove zdrave zube i pogled dobroga čovjeka i osjetila kod muškaraca tako rijedak miris po sapunu, nezastrt mirisom duhana. I to joj je bilo dovoljno. Dovoljno za 1950. kada su se uzeli, kako se to tada zvalo, dovoljno za cijeli život.

Inspektor je tada rekao da je Šemso jednostavno nestao. Prije devet dana. Nisu je o tome odmah obavijestili, da je ne uznemiravaju u trudnoći.

Točno u podne stigao je grah s nešto ukuhane vratine i kruh. I svakome po jabuka. Radnici su posjedali na klupe sabite od dasaka za betonsku oplatu, sunce ih je ugodno grijalo. Grabili su grah s dna velikoga lonca, gdje je bio gušći, između zalogaja izmjenjivali pokoju riječ zagušenu zalogajem kruha, o kući, o plaći, djeci, nogometu. I tada je predradnik iznenada upitao: A Šemso? Razgovor je utihnuo, ogledali su se naokolo, slegnuli ramenima, nastavili razgovarati i jesti, a zatim su ustali, zapalili „Drinu“ ili „Ibar“, ubrzo zgazili opušak na tlu i vratili se poslu. No Šemso se nije pojavio do kraja radnoga vremena, a ni navečer. Nisu još uvijek poduzimali ništa, u to se doba još ljudima i stvarima davalo vremena. Drugoga jutra predradnik se raspitivao u staroj elektrani, kod vozača kamiona, kod poštara, ali Šemso nije vidio nitko. I onda je poslijepodne otišao na poštu, nazvao policiju u Karlovac, a oni su obećali da će idućega dana ujutro nekoga poslati. Došla su dvojica u odorama, sat vremena postavljali pitanja, odgovore polako i nespretno zapisujući u bilježnice, pri čemu su im sitni kvadratići pomagali da redci ostanu koliko-toliko ravni, i onda su otišli. Za dva dana pojavio se inspektor. Prije toga je već razgovarao s ambulantom i bolnicom u Karlovcu, s vatrogascima, vozačima autobusa i otpravnicima vlakova. Naišao bi na nekoga kome se nejasno činilo da je tijekom proteklih mjeseci vidio radnika koji odgovara Šemsinu opisu, ali nitko mu nije ponudio nikakav koristan trag. Inspektor je s predradnikom i radnicima razgovarao dulje od dvojice u odorama, ali zapisivao je manje. Vrativši se u Karlovac brižljivo je zatvorio vrata ureda, podigao slušalicu i rekao: Mislim da j' to nešto pol'tičko.

S tim informacijama banjalučki je inspektor doputovao k Mersihi, sjeo u čarapama u njezinu skromnu dnevnu sobu i naizmjenice je plašeći i umirujući nastojao iz nje, iz zidova, iz skromnoga namještaja i ponekoga sitnog predmeta izvuci neki pokazatelj Šemsinu protudržavnog djelovanja. Na kraju je otišao, a trudna Mersiha je danima plakala i tek bi se na pokoju utješnu riječ rodbine i susjeda malo ponadala. Sin joj se rodio zdrav bez obzira na crne misli i nedostatak teka, pa ga je onda, umotanoga i uspavanog, nosila sa sobom u posjet radnicima s ozaljskoga gradilišta kada bi se vratili na koji dan kućama. No osim poneke riječi utjehe nije uspijevala doznati ništa.

Prošli su mjeseci, godine, opetovani razgovori s jednim, pa drugim i trećim inspektorom, hladni, neugodni, suosjećajni, rezignirani. Sin je rastao, slučaj je do njegova prvog razreda osnovne škole službeno zaključen. Mersiha je dobila Šemsinu mirovinu i mogla je sina opremiti za školu. Nastavila je raditi u lokalnoj trgovini gdje su je zaposlili ne samo u znak suosjećanja, nego i zato što je bila marljiva i savjesna. Bila je ponosna na to što joj je sin krenuo u srednju školu i završavao razrede s vrlo dobrim i odličnim ocjenama. A onda ga je, točno s onoliko godina koliko je imala Mersiha kada ga je rodila, val onih željnih boljega

života, automobila, televizora, uštedevine i mirovina što jamče ugodne staračke dane odnio u Njemačku. Mersiha je ostala sama jednako iznenada kao i onda, ali rekla je samo: „Neka ga.“ Išla je na posao, zamišljeno pospremala kuću i s umornim smiješkom odbijala sve kojima je u svojim tek kasnim tridesetima bila lijepa. Naslonjena na prozorsku dasku promatrala je kako odlučno niču stambene zgrade samozadovoljnoga socijalizma. Gledala je kako se beton ulijeva u oplata, gledala je kako kamioni dolaze i odlaze. I tada joj je nadošla ta pomisao. Bilo bi joj draže da je Šemso zapeo kod neke ljepušaste Slovenke, da je zakartao dvije plaće i nestao od stida ili da je ilegalno prešao granicu i zaluđen nekom protujugoslavenskom kampanjom po Frankfurtu dijelio letke po okupljalištima gastarbajtera.

Godinama su svi odmahivali rukom, sin je rekao da se ne može uživjeti u tu priču, jer oca nikada nije ni vidio, ali Mersiha nije popuštala. Doznala je da su na dan Šemsina nestanka zaista lijevali branu nove elektrane, pronašla je vozače kamiona koji su razgovarali vrlo neodređeno ne sjetivši se nikakve neobične situacije, pronašla je i predradnika koji je na kraju rekao: Nije nemoguće, ali što da radimo. Ne možemo srušiti branu da to provjerimo. No ona je poput Coleridgeova staroga mornara ponavljala svoju priču opet i opet, do toga da su mlađi mještani počeli ispod glasa spominjati „ludu Mersihu“. Rat joj je na nekoliko godina okrenuo misli u drugome smjeru, a ona je pomalo kročila u starost. I na kraju je sve svela na jednu rečenicu: Samo da doznam jel' istina i mogu otići.

I sin je stario. Postajao je mekši, uviđavniji, shvatio je. Nakon svojega šezdeset i devetog rođendana otišao je u banku, podignuo četiri tisuće eura (brez davka, kako su rekli susretljivi Slovenci) i sve dogovorio s tvrtkom DCS – *Deep Concrete Scanning* – koju je pronašao na internetu, a inače su se bavili utvrđivanjem stanja temelja i zidova. Dovezao je majku do Ljubljane, ali u Ozalj nije htio ići. Ništa ondje nećeš naći, rekao je. Ali uvjeri se sama, razumijem ja to. I ostao ju je čekati u hotelu.

Slovenci su spretno i brzo postavili tračnicu po kojoj je klizao snimač veličine televizora. Razvukli su dugu žicu s utikačem i pružili je radniku. „Ma tu elektrike, ne?“, pokušao se našaliti mlađi od njih dvojice. Snimač je krenuo, a Slovenci su pažljivo piljili u ekran premalen da bi Mersiha s udaljenosti od desetak metara mogla išta razabrati. Prošli su otprilike tri četvrtine puta kada je stariji od njih dvojice pritisnuo crveni „stop“ i vratio se dva metra unatrag. Pa još metar udesno, pa natrag. Zaustavili su snimač, izoštrili sliku pomoću kliznih potencijometara, okrenuli se prema Mersihi, a stariji je rekao: Ne znam, možda... Pogledao je prema direktoru pogona, ovaj je raširio ruke kao da želi reći da stara gospođa možda to ne bi trebala vidjeti, ali ona je već prešla put do uređaja i zagledala se u ekran tako odlučno da se nitko nije usuđivao ništa ni zaustiti. Vidjela je tamnu, polegnutu sjenu unutar svjetlijeg sivila, bilo je teško reći je li to obris ljudskoga tijela u sekundi stlačenoga tonama betona. Skinula je naočale, ogolila oči posivjele od nadolazeće mreže i samo rekla: Jes' on, znam da jes'. I onda se zagledala prvo u spori središnji tok rijeke, a onda u onaj brži koji je prolazio kroz elektranu, odijeljen upravo tim zidom: „Neka ga.“